

УДК 796.071:004

В. А. Молчанюк, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Молчанюк В. А.

Засоби формування інформаційно-комунікативної компетентності у фахівців з фізичної культури і спорту

Стаття присвячена аналізу та узагальненню теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування інформаційно-комунікативної компетентності у майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту.

Автором розглянуті деякі засоби інформаційних технології, які можуть бути застосовані при формуванні інформаційно-комунікативної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту (учителів фізичної культури, суддів по спорту, інструкторів тощо), а також використані у професійній діяльності (на уроках з фізичної культури в школі, у процесі спортивних тренувань і змагань, для діагностики та моніторингу фізичного стану учнів і спортсменів).

Автор вважає що, формування інформаційно-комунікативної компетентності вимагає від фахівців з фізичної культури і спорту підвищення їх загальної комунікативної та інформаційної культури, знань та вмінь застосовувати інформаційно-комунікативні технології в професійній діяльності.

Ключові слова: інформаційно-комунікативна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, мультимедійні технології, рекомендації ЮНЕСКО.

Молчанюк В. А.

Средства формирования информационно-коммуникативной компетентности у специалистов по физической культуре и спорту

Статья посвящена анализу и обобщению теоретически обоснованных педагогических условий формирования информационно-коммуникативной компетентности у будущих специалистов физического воспитания и спорта.

Автором рассмотрены некоторые средства информационных технологий, которые могут быть применены при формировании информационно-коммуникативной компетентности у будущих специалистов по физической

культуре и спорту (учителей физической культуры, судей по спорту, инструкторов и т.д.), а также использованы, в профессиональной деятельности (на уроках по физической культуре в школе, в процессе спортивных тренировок и соревнований, для диагностики и мониторинга физического состояния учащихся и спортсменов).

Автор считает, что, формирование информационно-коммуникативной компетентности требует от специалистов по физической культуре и спорту повышение их общей коммуникативной и информационной культуры, знаний и умений применять информационно-коммуникативные технологии в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: информационно-коммуникативная компетентность, информационные коммуникационные технологии, мультимедийные технологии, рекомендации ЮНЕСКО.

В умовах інформаційного суспільства підвищуються вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Соціальним замовленням інформаційного суспільства слід вважати забезпечення сформованості їх інформаційної компетентності, необхідної для роботи в конкретній сфері професійної діяльності. У наші дні інформацію розглядають як джерело ресурсів нарівні з трудовою діяльністю, а інформаційні технології – як засіб підвищення продуктивності та ефективності праці. Інформація і все, що з нею пов'язано, грає і буде грати в подальшому вирішальну роль у всіх життєвих ситуаціях. Як відомо вже сьогодні постійно розвиваються наукові та виробничі технології, технології бізнесу, різних видів мистецтв і спорту, освітні технології створюються і удосконалюються на базі інформаційних-комунікаційних технологій (ІКТ). Перед вищими навчальними закладами постає завдання підготовки фахівців, які здатні швидко адаптуватися в сучасних умовах та швидко реагувати на проблеми, що потребують термінового вирішення.

Процес підготовки майбутніх фахівців повинен забезпечувати не лише фундаментальні теоретичні знання, а й широкий спектр практичних професійних умінь та навичок. Особливого значення набуває проблема підготовки фахівців з фізичної культури і спорту нового формату.

У сучасній педагогічній науці набула поширення концепція компетентнісного підходу в освіті, що є основою змістовних змін по забезпеченню відповідності освіти запитам і можливостям суспільства періоду інформатизації і глобальної масової комунікації.

На думку Б. С. Гершунського, професійна компетентність являє собою грамотність, яка буде затребувана і актуалізується на професійному рівні, «це ті компоненти, які можуть бути віднесені не стільки до предметного змісту, скільки до формованим якостей особистості: відповідальності, творчості, допитливості, наполегливості, прагнення до придбання нових знань, естетичного сприйняття дійсності і, звичайно, до високої моральності, без якого немислимий справжній професіонал своєї справи...» [1].

З розвитком і поширенням новітніх технологій однією зі складових професійної компетентності фахівця, зокрема і педагога, є інформаційно-комунікативна компетентність (ІК-компетентність).

ІК-компетентність розглядається вченими-методистами як інтегральна якість особистості, що визначає підготовленість і здатність фахівців використовувати інформаційно-комунікативні технології у своїй професійній діяльності. Крім того, науковці зазначають, що ІК-компетентність – це по-перше якість особистості, що включає сукупність знань, умінь і навичок виконання різних видів інформаційної діяльності та ціннісне ставлення до цієї діяльності, при цьому під інформаційною діяльністю розуміють сукупність процесів збору, аналізу, перетворення, зберігання, пошуку та розповсюдження інформації; по-друге, ІК-компетентність безпосередньо пов'язана зі сферою професійної діяльності [2–4].

ЮНЕСКО визначено три рівні ІК-компетентності вчителів [5]:

- 1) застосування ІК-компетентності;
- 2) освоєння знань;
- 3) виробництво знань.

Стратегічне завдання, яке вирішується на **першому рівні**, – підготовка учнів, громадян і працівників, які можуть використовувати ІКТ для соціального розвитку та економічного зростання своєї країни. На цьому рівні вчитель засвоює ІК-компетентність та більш працює на індивідуальному (особистісному рівні). На ранніх етапах реалізації даного підходу вчителі повинні вміти відбирати і використовувати в своїй роботі готові навчальні та ігрові програми, різні веб-ресурси, а також тренажери для відпрацювання навичок.

Від вчителів потрібне вміння організувати роботу в умовах комп'ютерного класу або з використанням засобів ІКТ, які доступні в інших навчальних кабінетах, а також застосовувати ІКТ для досягнення освітніх результатів, які передбачені освітніми стандартами, для проведення оціночних заходів, для виконання тематичних планів і існуючих (традиційних) методів навчання. Крім того, вчителі повинні бути здатні використовувати ІКТ для ведення поточної звітності і свого професійного розвитку.

На **другому рівні** вирішується завдання формування в учнів (майбутніх громадян і працівників) спроможності робити внесок в соціальний і економічний розвиток країни. Від вчителів потрібне розуміння цілей освітньої політики і соціальних пріоритетів. Вони повинні вміти відбирати, розробляти і проводити навчальні заходи, які відповідають цим цілям і пріоритетам.

Завдання, яке вирішується на **третьому рівні**, – виховання школярів, громадян і працівників, які здатні виробляти нові практично необхідні знання, брати участь в інноваційному процесі і вчитися протягом усього життя. Педагоги на цьому рівні повинні вміти розробляти і проводити навчальні заняття, спрямовані на досягнення цих стратегічних цілей, а також брати активну участь в розробці відповідних програм розвитку своїх шкіл.

Воротникова І. П. висвітлює можливості розвитку ІК-компетентності вчителя на основі використання потенціалів особистості, школи та громади, суспільства [6].

Литвинова С. Г. зазначає, що для вчителів-предметників інформатика не є профільюючим предметом, тому для них на першому плані важливою стає сформована інформаційно-комунікаційна компетентність у застосуванні ІКТ. Вона передбачає наявність у особистості здатностей [7]:

- застосовувати ІКТ в навчанні та повсякденному житті;
- раціонально використовувати комп'ютер і комп'ютерні засоби під час розв'язування завдань, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням і передаванням;
- будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ;
- давати оцінку процесові й досягнутим результатам технологічної діяльності.

Іваній І. під професійною компетентністю майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту розуміє інтегративну якість особистості, що формується, систему необхідних знань, умінь, досвіду й сприйнятих цінностей, які забезпечують майбутнього фахівця виконувати професійні функції (цілепокладання, комунікативну, культуротворчу, рефлексивну, дослідницьку, технологічну) у відповідності з усталеними в соціумі у конкретний історичний момент нормами, стандартами і вимогами до фізкультурно-спортивної діяльності [8, с. 45].

Даниско О. В., Свєртнєв О. А. розглядають інформаційно-комунікаційну компетентність майбутнього вчителя фізичної культури як його здатність і готовність кваліфіковано використовувати інструментально-програмні засоби та предметно-орієнтовані інформаційні системи і цифрові технології у професійній діяльності. Вчені зазначають, що структура ІК-компетентності вчителя фізичної

культури містить такі уміння: виділяти в навчальному плані ключові поняття і процеси, які бажано вивчати з використанням ІКТ; співвідносити освітні стандарти з конкретними програмними засобами; допомогти учням здобути уміння та навички використання засобів ІКТ у межах свого навчального предмета; використовувати цифрові та веб-ресурси для навчання; застосовувати засоби ІКТ в якості додаткових дидактичних інструментів у процесі організації індивідуальної та групової роботи учнів як в урочній, так і в позаурочній діяльності; послуговуватися засобами ІКТ для підвищення продуктивності своєї праці та як інструменту набуття методичних і фахових знань. Автори висловлюють думку, що забезпечення відповідної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, унормування показників їх ІК-компетентності, інформатизація навчального процесу в умовах реформування вітчизняної системи освіти є нагальним завданням вищих навчальних закладів України [9].

Володьком І. В. визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування ІК-компетентності у майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту під час вивчення спортивних дисциплін, до яких належать: розробка й апробація мультимедійних дидактичних засобів навчання з відповідної дисципліни; урахування можливостей мультимедійних технологій як засобу активізації навчально-пізнавального процесу; різноманітність мультимедійних форм і методів; спеціальна підготовка викладача до застосування мультимедійних технологій. Реалізація цих умов уможлиблює організацію процесу навчання відповідно до сучасних вимог професійної освіти та підвищення якості підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. Вченим розроблена модель формування ІК-компетентності у майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту [10].

Узагальнюючи наукові розвідки вчених зазначимо що в результаті формування ІК-компетентності фахівці з фізичної культури і спорту повинні:

- розуміти сутність і значення інформації в розвитку сучасного суспільства;
- знати основні методи, способи та засоби одержання, зберігання, обробки інформації;
- мати навички роботи з комп'ютером як засобом управління інформацією;
- вміти працювати з традиційними носіями інформації, розподіленими базами знань;
- вміти працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах;
- використовувати для вирішення професійних завдань сучасні технічні засоби та інформаційні технології;
- оцінювати програмне забезпечення та перспективи його використання з урахуванням вирішуваних професійних завдань;
- вміти працювати з програмними методами захисту інформації при роботі з комп'ютерними системами;
- знати організаційні заходи та прийомами антивірусного захисту;
- самостійно набувати з допомогою інформаційних технологій і використовувати в практичній діяльності нові знання та вміння, у тому числі в нових галузях знань, безпосередньо не пов'язаних зі сферою діяльності, розширювати та поглиблювати свій науковий світогляд.

Розглянемо деякі засоби інформаційних технологій, які можуть бути застосовані при формуванні ІК-компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту (учителів фізичної культури, суддів по спорту, інструкторів тощо), а також використані, у професійній діяльності (на уроках з фізичної культури в школі, у процесі спортивних тренувань і змагань, для діагностики та моніторингу фізичного стану учнів і спортсменів).

MS Word – це текстовий редактор, що входить до складу пакету програм Microsoft Office, за допомогою якого створюються текстові документи (звіти, накази, заявки до змагань, протоколи спортивних змагань тощо).

MS Excel – це табличний процесор, програма для роботи з електронними таблицями. MS Excel входить до складу пакету програм Microsoft Office. Його можна використовувати для створення таблиць підбиття підсумків спортивних змагань, складання звіту зі змагань, складання зведених протоколів спортивних змагань.

MS PowerPoint – програма підготовки презентацій і перегляду презентацій, що є частиною пакету програм Microsoft Office. Матеріали, підготовлені за допомогою PowerPoint, можна відображати на моніторі комп'ютера, а також на великому екрані через проектор або телевізійний екран великого розміру. Використання для наглядної демонстрації спортивних прийомів та для аналізу спортивних змагань.

MS Publisher – додаток, що входить до складу офісного пакету програм Microsoft Office, за допомогою якого можна створювати безліч найрізноманітніших публікацій – від візиток і рекламних буклетів до складних брошур і каталогів. Простий у використанні MS Publisher надає можливість створювати барвисті запрошення на спортивні змагання, оголошення, спортивні грамоти, календарі роботи спортивних секцій.

Skype – це безкоштовне програмне забезпечення, що забезпечує шифрований голосовий зв'язок через Інтернет між комп'ютерами, а також платні послуги для дзвінків на мобільні і стаціонарні телефони. Skype дозволяє своїм користувачам вести індивідуальне листування, обмінюватися повідомленнями в режимі реального часу, організувати так звані конференц-дзвінки. За допомогою таких дзвінків кілька людей, які знаходяться в різних куточках планети, можуть взяти участь в бесіді.

Viber – це мобільний додаток, що дозволяє дзвонити і відправляти текстові повідомлення іншим користувачам цього месенджера безкоштовно. Користуватися ним можна через WiFi або мобільний інтернет. Viber відрізняється досить високою якістю звуку. Ніяких обмежень на кількість відправлених або отриманих повідомлень, а також на тривалість розмов немає.

Webnode – є конструктором сайту, який дозволяє безкоштовно створити простий веб-сайт. Для налаштування сайту не потрібні знання програмування. Крім того, Webnode працює одночасно в якості безкоштовного сервісу хостингу. Тобто за його допомогою можна створити повнофункціональний сайт спортивного клубу.

Блог – мережевий щоденник одного або декількох авторів, що складається із записів у зворотному хронологічному порядку, або це сайт у вигляді журналу, сортованого за датами.

Sony Vegas, Adobe Premiere Pro и Pinnacle Studio – програми для відеомонтажу, створення відеороликів, які можуть бути використані для реклами спортивних заходів.

YouTube можливість викладати в Інтернет результати змагань і відеоматеріали, які можна переглядати і аналізувати в будь-який час.

Окремо зазначимо актуальність та перспективність використання у процесі формування ІК-компетентності спортивних симуляторів та тренажерів-симуляторів з метою глибшого наукового вивчення тих або інших спортивних процесів.

Спортивний симулятор – це жанр відеоігор, основою ігрового процесу якого є правила реального або вигаданого виду спорту. Ігри жанру можуть робити акцент на різних аспектах спорту, від самого процесу гри і до його планування та менеджменту учасників.

Тренажер-симулятор надає можливість вивчення спортивних ситуацій, що відрізняються особливою складністю та вимагають глибокого аналізу.

Соціальні мережі (Facebook, Instagram, Telegram) на сьогоднішній день є унікальними каналами, що дозволяють проводити довгострокову комунікацію в форматі діалогу з користувачами. Демонстрації матеріалом для загального використання, а також для реклами своєї професіональної діяльності.

Таким чином, формування ІК-компетентності вимагає від фахівців з фізичної культури і спорту підвищення їх загальної комунікативної та інформаційної культури, знань та вмінь застосовувати інформаційно-комунікативні технології в професійній діяльності.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на проведення порівняльного аналізу навчальних планів, навчальних програм та дисциплін у закладах вищої освіти, що формують ІК-компетентності фахівців з фізичної культури та спорту.

Література

1. **Гершунский Б. С.** Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методика, практика: учеб. пособие / Б.С. Гершунский. М. : Флинта: Наука, 2003. 768 с.
2. **Беспалов П. В.** Компьютерная компетентность педагога в контексте личностно-ориентированного обучения // Педагогика. 2003. №4. С. 45–50.
3. **Андріянов О. В.** Формування інформаційно-комунікативної компетентності в процесі підготовки фахівців документно-інформаційної сфери / О. В. Андріянов, О. О. Татакі // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2016. № 1. С. 50–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2016_1_9.
4. **Зимняя И. А.** Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42 с.

5. **Структура** ІКТ-компетентности учителѐй. Рекомендации Юнеско. UNESCO, 2011. URL: <https://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214694.pdf>

6. **Воротникова І. П.** Формування ІКТ компетентності вчителів на індивідуальному, суспільному, державному рівнях. Інститут післядипломної педагогічної освіти. Київського університету імені Бориса Грінченка URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14098/1/Vorotnykova_tezy_Nubip.pdf.

7. **Литвинова С. Г.** Формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) вчителів-предметників URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/143/129>.

8. **Іваній І.** Компетентнісний підхід до професійної підготовки вчителя фізичної культури / Ігор Іваній // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2013. №1(21). С. 43–48.

9. **Даниско О. В.** Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури як передумови підвищення якості освіти / О. В. Даниско, О. А. Свєртнев // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць / гол. ред. М. І. Степаненко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. Вип. 19. С. 108–115. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/8534>.

10. **Володько І. В.** Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ. 2016. 21 с.

Molchaniuk V. A.

Means of formation of informational and communicative competence of specialists in physical culture and sports

The article is devoted to the analysis and generalization of theoretically grounded pedagogical conditions of formation of informational and communicative competence of future specialists in physical education and sports.

The author considers some of means of information technology that can to be used in the formation of informational and communicative competence of future specialists in physical culture and sports (teachers of physical culture, sports judges, instructors, etc.), as well used in professional activities (on physical culture lessons at school, in the process of sports training and competitions, for diagnostics and monitoring of the physical condition of students and athletes).

The author believes that the formation of informational and communicative competence requires increasing the specialists' general communicative and informational culture, knowledge and skills apply informational and communicative technologies in professional activities.

Key words: informational and communicative competence, information and communication technologies, multimedia technologies, recommendations of UNESCO.

Відомості про автора

Молчанюк Вікторія Анатоліївна – асистент кафедри фізико-технічних систем та інформатики ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Стаття надійшла до редакції 05.02.2019 р.

Прийнято до друку 29.03.2019 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Панченко Л. Ф.